

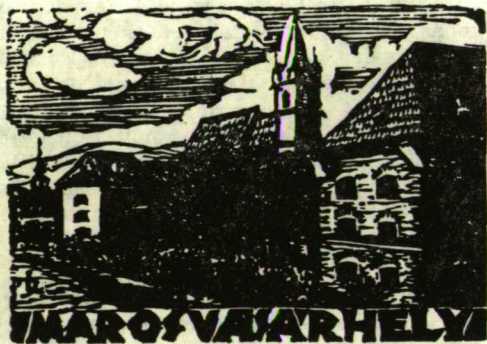
filozofikus töprengéseinek is. Innen az esszévers újabb — tovább gazdagított — lehetősége, a szinte dramaturgiaiag kimódolt gondolatfűzés, bonyolítás és árnyalás megtartó egysége. Ebben az egységben Bosch művészete, motívumainak és képeinek sokszínű értelmezése az állandó elem, a följelentő alakváltozatai, a fóbia lélektanilag is érzékeltetett elhatalmasodása pedig a dinamikus komponens. Feszültségük viszi előre a művet, képezi terét „Alexandriától napjainkig” a szellemi kalandoknak, a szerző esszéisztikus megnyilatkozásainak. Az elvont meditálások középpontjában ismét csak a groteszk áll, de most már a társadalmiság szintjére is kivetítve — a „História te legnagyobb *grand guignol*-ista” korábbi felkiáltásának értelmében. Míg azonban az esztétikai érvelés meglehetősen egyértelmű és világos:

*Azt mondják midőn sem igazi tragédia
Sem igazi komédiának helye nincs
Virágozik a groteszk*

— bonyolult áttételekkel, szerepjátszó allűrökkel van fedezve mindaz, ami ebből a felismerésből a szerző ideológiájára direkt módon is érvényes. Páskándi nem kis leleménnyel jött rá, hogy saját logikájának bukfeneci a följelentő monológ és az azt értelmező lábjegyzetek feszültségében látványosak lehetnek, a kevésbé meggyőző eszmefuttatások — olykor még a mű lélektani hitelét is emelve — a névtelen följelentő szerepkörébe átruházhatók. Az persze továbbra is kérdés, hogy az ily módon funkcionális szerephez jutott kommentár érvényesít-e annyit lehetőségeiből, mint amennyit károsodik a mű esztétikai értéke a gyakran mesterkél, tautologikus olvasattal.

A formabontó eposzok vázlatos áttekintéséből is kitűnhet, hogy Páskándi Géza rendkívül problémaérzékeny, felkészült, nagy utat járó költő. Költészetének erényei és lehetőségei intellektuális erejéből adódnak, természetes tehát, e körben kell keresnünk a kritikus hiányérzetnek és fenntartásoknak gyökereit is. Noha nem nélkülözne minden alapot, esetében túl egyszerű volna a társadalmi valóság markánsabb tüneteit számon kérni — már csak azért is, mert műveiből ezek bonyolult áttételeken keresztül visszakövetkeztethetők. A hangsúlyt valószínűleg a *bonyolult*ra kell tennünk. Ha lehet e rangos lírának még kívánatos perspektívája, az alighanem ettől a bonyolulttól a zseniális egyszerűségig jelezne. (*Szépirodalmi.*)

ACZÉL GÉZA

July